

*Ліщинська Анастасія Станіславівна,
студентка 3-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Деревнін В.С.*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ

Інститут спадкового права є одним із найбільш давніх серед інститутів цивільного права. Інтерес до даного інституту зумовлений тим, що в ньому відбиваються не лише політичні, економічні та соціальні аспекти життя суспільства в певну історичну епоху, але і духовна складова, до якої можна віднести шлюбні та родинні відносини.

Цивільний кодекс України 2003 року (далі – ЦК України) визначає, що спадкування може здійснюватися за заповітом або за законом (ст. 1217 ЦК України). Пріоритетне місце законодавцем було надано спадкуванню за заповітом, але на практиці в переважній більшості випадків перехід прав та обов'язків від спадкодавця до його спадкоємців відбувається за законом.

За заповітом спадкодавець власноруч визначає коло осіб, які будуть входити до кола його спадкоємців і в якому обсязі між ними буде розподілена спадщина. Спадкування за законом відбувається у тому випадку, якщо його не заміняє спадкування за заповітом, тобто, особа власноруч не вирішила хто буде входити до кола спадкоємців. В цьому випадку функції заповідача бере па себе законодавець. Спадщина розподіляється між особами, які названі у числі спадкоємців у відповідних статтях ЦК України. Такі особи називаються законними спадкоємцями або особи які входять до колом спадкоємців за законом [2].

Питання спадкування за законом досліджувалося ще радянськими цивілістами, такими як: М. В Гордон, В. К. Дроников, В. І Серебровський, Е. І. Ейдинова. Також спадкування за законом досліджується і сучасними цивілістами, такими як: Є. О. Харитонов. Н. О. Саніахметова. В. В. Валах, Т. Г. Могиліна, Ю. О. Заїка, Я. С. Фурса та інші.

Відповідно до ЦК України існує п'ять черг спадкоємців за законом. До них відносять: дітей спадкодавця, подружжя, який пережив спадкодавця, батьків, братів та сестер, бабу, діда, дядька, тітку, членів сім'ї спадкодавця, родичів до шостого ступеня споріднення, а також утриманців спадкодавця.

В науці цивільного права досить довгий час існує дискусія з приводу критеріїв, які закладені в цивільному законодавстві при вирішенні кола спадкоємців за законом [3]. Більшість вчених вирізняють два критерії – родинні та сімейні зв'язки. При цьому слід враховувати те, що в деяких випадках

спадкоємці з спадкодавцем пов'язані лише генетичним зв'язком і в реальному житті вони навіть ніколи не зустрічались, і тому можуть, навіть і не знати про існування один одного. Тому є досить неприйнятним отримання однією з цих осіб спадщини після смерті іншої.

Також не слід забувати про таке явище як донорство статевих клітин і генну інженерію, які взагалі виключають наявність будь-яких зв'язків між суб'єктами спадкування, крім біологічних.

Оскільки в законодавстві немає чіткої регламентації поняття біологічні батьки, в майбутньому можливе виникнення зловживань та правопорушень з цього приводу.

Певні проблеми виникають також у випадку, коли спадкоємцем є усиновлена особа. Ці проблеми виникають у разі, якщо усиновлювачем є лише одна особа з подружжя. Хоча законодавець на першому плані ставить сімейні зв'язки, які встановлені в передбаченому законом порядку, усиновлена особа не може претендувати на частину спадщини іншого подружжя після його смерті та смерті його родичів.

Ще одним дискусійним питанням є наслідки визнання усиновлення недійсним (ст. 237 Сімейного кодексу України 2002 року). Так найважливішим наслідком визнання судом усиновлення недійсним є те, що всі суб'єктивні права та обов'язки, які виникли у зв'язку з усиновленням, визнаються також недійсними. Це означає, що особа, яка була усиновлена, втрачає усі спадкові права відносно усиновлювача, який виступає спадкодавцем, та його родичів. В цей же час відновлюється правовий зв'язок між рідними батьками та іншими родичами [4].

У випадку скасування усиновлення права та обов'язки між усиновленим та усиновлювачем припиняються на майбутнє, а не з моменту здійснення усиновлення, як це відбувається у разі визнання усиновлення недійсним. Відповідно і всі спадкові права, які виникли в наслідок усиновлення, не припиняються.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що основним недоліком норм, які регламентують спадкування за законом, є те, що вони дають можливість збагатитися особам, які не прикладають до цього жодних зусиль. Дану проблему можна вирішити шляхом законодавчого реформування інституту спадкування, а саме встановлення значно вужчих меж спадкування за законом. Ці межі повинні обмежуватися спадкоємними чотирьох черг (ст. 1261-1264 ЦК) і особами, які відносяться до утриманців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – ст.356.
2. Васильченко В. О Спадкування за законом в новому Цивільному кодексі України. – Юридична Україна. – 2004. – № 6. – 56 с.
3. Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні, становлення і розпиток: Монографія. 2-ге вид. К.: КНТ, 2007. – 153 с.
4. Фурса С. Я. Спадкове право. Теорія та практика. Навчальний посібник. – К.: Атіка. 2002. – 169 с.
5. Сімейний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.135.

*Лосєвська Марія Іванівна,
студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО МАЙНА

Сучасний світ вже неможливо уявити без мережі Інтернет. Поряд з розвитком суспільства стрімко розвиваються і цифрові технології, електронні ресурси інформації та соціальні мережі. Люди щодня (і мало не щогодини) здійснюють публікації фото- і відеоматеріалів, листування через електронну пошту, а також просто використовують свої облікові записи в онлайн-сервісах для різноманітних потреб [3]. Таким чином, уподібнюючись нашим попередникам, вони фіксують свою історію, але на відміну від останніх, здійснюють це на електронних носіях.

На сьогодні актуальним є питання щодо спадкування віртуального майна, адже людство активно використовує мережу Інтернет для зберігання та оприлюднення інформації про себе. Проте, виникає проблема з приводу того, що не завжди держава зможе забезпечити належну процедуру успадкування даного виду майна.

У статті 1216 Цивільного кодексу України 2003 року (далі ЦК України) визначено, що спадкування є переходом прав та обов'язків (спадщини) особи, яка померла до інших осіб (спадкоємців). А, в свою чергу, у статті 1217 закріплено два види спадкування: за заповітом та за законом [1]. Виходячи з цього, можна вважати, що майно, яке особа надбала за життя має бути розподілено за заповітом або за законом між її родичами, близькими, знайомими тощо.

Нагальність уваги до даної проблеми полягає в тому, щозаконодавець досі не визначив, що ж станеться з надбанням, яке накопичувалось в Інтернет-мережі, так званим віртуальним майном. І це не дивно, адже на даний час в